

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Національний університет «Запорізька політехніка»**Кафедра конституційного, адміністративного та трудового права

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

НУ «Запорізька політехніка»

проф. Юрій ФІЛЕЙ

«30» серпня 2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**ОК 26 Теорія держави і права**

(шифр за відповідною освітньою програмою та назва навчальної дисципліни)

освітня програма (спеціалізація) Правоохоронна діяльність
(назва освітньої програми (спеціалізації))спеціальність 262 Правоохоронна діяльність
(код і найменування спеціальності)галузь знань 26 Цивільна безпека
(код і найменування галузі)ступінь вищої освіти Бакалавр
(назва ступеня вищої освіти)

2

програма з дисципліни

Теорія держави і права.

(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 262 Правоохоронна діяльність

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація)

Правоохоронна діяльність

(назва освітньої програми (спеціалізації))

Розробник: Саміло Ганна Олегівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та трудового права

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програма погоджена :

В.о. завідувача кафедри

на якій виконується освітній компонент

Руслана МАКСАКОВА

28 серпня 2024

Гарант освітньої програми

Дмитро ШИЯН

30 серпня 2024

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

(найменування факультету)

Протокол від «30» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(Юрій ФЛЕЙ)

30 серпня 2024

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	5	
Модулів	2	
Змістових модулів	2	
Семестр	1	
Загальна кількість годин	150	
з них аудиторних:	60	10
<i>лекції</i>	30	4
<i>практичні</i>	-	-
<i>лабораторні</i>	-	-
<i>семінарські</i>	30	6
з них самостійної роботи:	90	140
Занять на тиждень	4	-
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	екзамен	
Курсова робота (проект) (загальний обсяг)	-	

2. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є формування у студентів цілісного, системного розуміння державно-правових явищ, генезису та закономірностей їх функціонування та розвитку, засвоєння основних категорій і понять сучасної юриспруденції.

3. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є: формування політичного і правового мислення у майбутніх юристів; формування умінь визначати та аналізувати загальні закономірності формування, розвитку та функціонування держави і права; формування умінь визначати та розуміти основні юридичні поняття; формування системи спеціальних знань з курсу «Теорія держави і права»: походження та сутність держави і права; форма держави; правове регулювання, правореалізація, правозастосування зокрема; теоретичні засади правопорушення та юридичної відповідальності.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Теорія держави і права - одна з небагатьох юридичних наукових дисциплін, яка безпосередньо пов'язана з формуванням професійної правової свідомості у студента. Саме з викладання теорії починається закладка фундаменту індивідуальної правової культури майбутнього працівника правоохоронної системи, формування у нього наукової бази правознавчого світогляду і глибокої поваги до права як до найбільшої соціальної цінності. Саме при викладанні теорії держави і права передаються основні досягнення політичної та правової думки, система понять, що дозволяє вільно і впевнено орієнтуватися в юридичній сфері. Теорія держави і права дає студентам первинні уявлення про основні поняття юриспруденції, без яких неможливо засвоєння конкретних знань галузевих та інших юридичних дисциплін. Юридичні поняття не є відірвані від життя порожні абстракції, вони в стислому вигляді виражають реальність, конкретні суспільні відносини. Якісне знання вихідних понять теорії держави і права дозволить студентам на практиці правильно кваліфікувати політичні та правові ситуації, з наукових позицій давати правильну оцінку складним державно-правовим явищ суспільного життя, розкривати їх справжню сутність, розуміти їх соціальне призначення. Таким чином, ця наука безпосередньо бере участь у формуванні професійних якостей майбутніх юристів. теоріями право розуміння та основними правовими системами сучасності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Теорія держави;
2. Теорія права.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Інтегральна компетентність:

здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності.

Загальні компетентності:

- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові компетентності:

- СК1. Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.
- СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.
- СК5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК6. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК10. Здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень.

Очікувані програмні результати навчання:

- РН3. Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності.
- РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.
- РН5. Розробляти тексти, документи з питань професійної діяльності, вільно спілкуватися українською мовою.
- РН8. Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.
- РН10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
- РН11. Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

6. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія держави

ТЕМА 1. Вступ

Поняття та система юриспруденції. Сфера юриспруденції. Об'єкт та предмет юриспруденції, її функції. Юриспруденція як система юридичних дисциплін. Основні групи юридичних дисциплін. Роль навчального курсу теорії держави і права у підготовці юриста. Система навчального курсу теорії держави і права. Характеристика основних джерел і методика засвоєння навчального матеріалу. Розуміння предметної області та професійної діяльності. Оволодіння новими сучасними знаннями.

ТЕМА 2. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна

Предмет загальної теорії держави і права. Система узагальнених знань про основні і загальні закономірності розвитку держави і права. Знання про сутність, призначення, функціонування і розвитку держави. Зміст предмета загальної теорії держави і права. Система юридичних наук. Вивчення специфічних закономірностей держави і права як основне завдання загальної теорії держави і права. Вплив загальних законів розвитку суспільства на державу і право. Функції науки загальної теорії держави і права. Її місце і роль у системі юридичних наук. Сутність, зміст і призначення функцій загальної теорії держави і права. Місце, роль теорії держави і права в системі юридичних наук.

Формується здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

ТЕМА 3. Методологія теорії держави і права

Методологія загальної теорії держави і права. Сукупність теоретичних принципів, логічних прийомів і конкретних засобів дослідження загальнонаукових і загальнофілософських методів. Система теорій, принципів, законів і категорій процесу пізнання державно-правових явищ.

Формується здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ТЕМА 4. Співвідношення суспільства, держави і права

Поняття людини, особистості і громадянина. «Людина» і біосоціальна природа індивіда. «Особистість» і вираження соціальних початків індивіда. «Громадянин», «громадянство» і правовий зв'язок особи з державою. Юридичні поняття свобод, обов'язків і відповідальності. Права, свободи, обов'язки і відповідальність особистості і держави. Класифікація прав і свобод людини і громадянина.

ТЕМА 5. Виникнення держави

Виникнення держави. Причини й умови розпаду родового ладу. Розвиток продуктивних сил суспільства. Три суспільні поділи праці. Приватна власність.

Сусідська община. Майнова і соціальна диференціація. Виникнення міст. Товарне виробництво. Військова демократія. Формування суспільних класів і соціально-класової структури суспільства. Необхідність державної організації. Форми утворення держави. Найдавніші історичні типи держав і їхній перехідний характер. Відображення процесу походження держави в різноманітних вченнях та теоріях.

ТЕМА 6. Влада та держава

Влада як загально-соціальна категорія та її види. Визначення поняття влади в суспільних науках. Влада: сутнісні характеристики. Співвідношення політичної та державної влади, державної влади та держави. Політичне панування. Поняття політичної системи суспільства та її елементи. Поняття механізму політичної влади. Його структура. Поняття механізму політичного опору. Держава – центр, ядро політичної системи суспільства. Політична система суспільства соціально-демократичної орієнтації. Принципи функціонування і розвитку політичної системи соціально-демократичної орієнтації. Поняття самоврядування народу. Поняття соціальної демократії. Види демократії. Теорія політичної системи і практика.

ТЕМА 7. Поняття, сутність і ознаки держави

Сутність держави і її діалектично двоїстий характер. Соціально-класове і загально-соціальне в сутності держави. Основні ознаки держави. Публічна влада. Територіальний розподіл. Податкова система. Державний суверенітет. Писане право. Державний апарат. Відмінність ознак держави від ознак суспільної влади. Загальне визначення поняття держави. Основні теорії походження держави. Теологічна, патріархальна, патримоніальна, договірна, насильницька, органічна, психологічна, психоаналітична, соціально-психологічна, історико-матеріалістична (класова), інцесту, гідравлічна, спортивна, космічна та інші теорії походження держави.

ТЕМА 8. Функції держави

Поняття функцій держави. Види функцій держави. Критерії класифікації функцій держави. Соціальне значення державної діяльності. Основні і неосновні (додаткові) функції. Сфери діяльності держави. Внутрішні і зовнішні функції. Дія державних функцій у часі. Постійні і тимчасові функції. Форми та методи реалізації функцій держави.

Значення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.

ТЕМА 9. Типологія держав

Типологія держав як різновид їх класифікації. Загальне поняття історичного типу держави і права. Критерії класифікації історичних типів держави і права (соціально-сутнісний, цивілізаційний, лібертарно-юридичний, релігійний, географічний та інші). Обсяг свободи людини як підстава типології держав згідно з лібертарно-юридичною концепцією. Типи держав за цим критерієм. Специфіка держав перехідного типу. Держава і право в країнах, що розвиваються. Сучасні правові, соціально-демократичні держави. Основні причини зміни типів держави.

ТЕМА 10. Механізм держави

Механізм держави. Поняття і призначення державного механізму. Державний механізм і державний лад. Структура державного механізму. Поняття

державного органа. Правовий статус державного органа. Компетенція і прерогатива державного органа. Види державних органів. Державний орган і державне заснування. Державна влада і державний заклад. Державний механізм і громадське суспільство. Народне представництво. Сфера дії державного механізму. Державні органи і органи самоврядування, органи територіальної самоорганізації громадян. Принципи організації і діяльності державного механізму. Державний механізм і державний апарат. Основні категорії в державному апараті. Посадові особи, службовці і технічний персонал.

ТЕМА 11. Форми держави

Форма держави в широкому і вузькому змістах. Форма держави і державний устрій. Єдність елементів форми держави. Форма державного правління. Монархія і республіка. Форма державного устрою. Простий і складний державний устрій. Поняття державного режиму. Державний режим і політичний режим. Демократичні і недемократичні державно-політичні режими. Особливості державно-політичного режиму в Україні. Значення категорії форми держави в державному будівництві України.

ТЕМА 12. Сучасні концепції держави

Поняття характеру держави. Соціальна значимість державної діяльності (державних функцій, державного владарювання і керування, державної політики). Основні прогресивні конституційні характеристики держав. Правова, демократична, соціальна, світська держава. Правова держава. Зміст поняття правової держави у формально-юридичному і у матеріально-юридичному значеннях. Історичне формування поняття правової держави. Ідея реального верховенства закону і юридичної рівності громадян в епоху Античності. Теоретичні уявлення про правову державність у період Нового часу. Сучасна концепція правової держави. Загальна характеристика правової держави. Правова держава як новий етап становлення і розвитку державності. Співвідношення правової держави і громадського суспільства. Основні ознаки правової держави. Принцип поділу державної влади як фундаментальна основа будівництва правової держави.

Змістовний модуль 2. Теорія права

ТЕМА 13. Вступ до загальної теорії права. Основні підходи до розкриття сутності права

Багатоманітність підходів до розуміння сутності та соціальної природи права. Поняття та характерні ознаки права. Право як волевиявлення держави. Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право. Походження права. Загальні закономірності виникнення права. Етнокультурний зміст права. Загальносоціальне та класове у праві. Соціальна цінність права. Сучасні концепції праворозуміння. Співвідношення права і держави. Право і суспільство. Право і демократія. Право і матеріальні суспільні відносини. Право і політика. Сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ТЕМА 14. Поняття і ознаки права, його принципи і функції

Поняття, ознаки права. Принципи права та їх характеристика. Функції права: поняття та система. Види функцій права та їх характеристика. Форми реалізації

функцій права. Поняття регулятора суспільних відносин. Нормативні і ненормативні регулятори. Соціальні норми: поняття та основні ознаки. Види соціальних норм. Функції соціальних норм: поняття та види. Формується здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

ТЕМА 15. Право в системі нормативного регулювання суспільних відносин

Система нормативного регулювання. Поняття і види соціальних норм. Соціальні та технічні норми. Право в системі соціальних норм. Право та звичаї. Право та релігійні норми. Право та корпоративні норми. Право та мораль. Юридична природа стандартів. Роль стандартизації в суспільстві. Поняття правового регулювання. Правовий вплив та правового регулювання: співвідношення та взаємозв'язок. Формується здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права.

ТЕМА 16. Норма права

Поняття норми права. Характерні ознаки норм права, що відрізняють їх від інших видів соціальних норм. Структура норми права. Характеристика структурних елементів норми права: диспозиції, гіпотези, санкції. Види диспозицій, гіпотез, санкцій правових норм. Класифікація правових норм та їх види. Способи викладення правових норм у нормативно-правових актів. Правова норма та нормативно-правовий припис. Практична значущість знань про правові норми.

ТЕМА 17. Форми (джерела) права

Поняття та ознаки джерела права. Класифікація джерел права та їх види. Нормативно-правові акти та їх характеристика. Закони та підзаконні акти. Дія нормативно-правових актів в часі, просторі та по колу осіб.

ТЕМА 18. Система права та система законодавства

Поняття та характерні ознаки системи права. Структура системи права. Предмет і метод правового регулювання як підстава поділу права на галузі та інститути. Поняття галузі права. Поняття інституту права. Загальна характеристика галузей права. Матеріальне та процесуальне право. Співвідношення міжнародного та національного права. Відмінності в понятті категорій «система права» та «правова система». Система законодавства: поняття, структура та ознаки. Система права і система законодавства: співвідношення та взаємозв'язок.

ТЕМА 19. Правотворчість

Правоутворення та правотворчість: співвідношення понять. Загальна характеристика процесу правотворчості. Правотворчість у різних правових системах. Принципи і функції правотворчості. Види і форми правотворчості. Органи правотворчості. Правотворчість і законотворчість: співвідношення та взаємозв'язок. Етапи і стадії законодавчого процесу.

ТЕМА 20. Правові відносини

Поняття правовідносин. Правовідносини як особлива форма соціальних відносин. Ознаки правовідносин. Структура правовідносин. Характеристика структурних елементів правовідносин. Суб'єкти правовідносин та їх юридичні властивості. Об'єкти правовідносин. Зміст правовідносин. Суб'єктивні юридичні права та юридичні обов'язки. Класифікація правовідносин та їх види. Юридичні

факти: поняття і класифікація. Складні юридичні факти та фактичний склад. Вчимося формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.

ТЕМА 21. Поведінка особи у правовій сфері

Поняття та ознаки правової поведінки. Види правової поведінки. Поняття правомірної поведінки та її соціальна природа. Структура правомірної поведінки та характеристика структурних елементів. Класифікація правомірної поведінки та її види. Юридичний конфлікт: поняття та загальна характеристика. Поняття та ознаки правопорушення. Причини протиправної поведінки. Засоби їх попередження. Юридичний склад правопорушення. Характеристика елементів складу правопорушення. Види правопорушень та їх загальна характеристика.

Формується здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ТЕМА 22. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність як особливий різновид соціальної відповідальності. Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Перспективний та ретроспективний аспекти юридичної відповідальності. Принципи і функції юридичної відповідальності. Класифікація юридичної відповідальності та її види. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності. Формується здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень.

ТЕМА 23. Правореалізація

Поняття реалізації права. Форми реалізації права та їх загальна характеристика. Поняття та загальна характеристика правозастосування. Правозастосування - як особлива форма реалізації норм права. Стадії правозастосувальної діяльності. Ознаки правозастосування та його суб'єкти. Прогалини в праві та засоби їх усунення. Аналогія закону та аналогія права. Юридичні колізії: поняття та причини виникнення. Види та загальна характеристика юридичних колізій. Застосування понятійного апарату права та правоохоронної діяльності.

ТЕМА 24. Правосвідомість і правова культура

Поняття і структура правосвідомості. Роль правосвідомості та її взаємозв'язок з іншими формами громадської свідомості. Структура правосвідомості та її елементи. Види правосвідомості та їх характеристика. Правова культура: поняття і загальна характеристика. Функції правової культури. Види правової культури. Значення правової культури у становленні сучасного юриста. Правовий нігілізм: джерела та шляхи подолання. Правовий ідеалізм і правовий нігілізм. Особливості правосвідомості та правової культури в Україні.

ТЕМА 25. Законність і правопорядок

Законність, правопорядок, дисципліна: співвідношення та взаємозв'язок. Принципи законності та їх характеристика. Вимоги до законності. Гарантії законності. Система гарантій. Правопорядок: поняття, ознаки. Функції і структура

правопорядку. Тенденції розвитку правопорядку. Дисципліна: поняття та види. Державна дисципліна: поняття та особливості.

ТЕМА 26. Загальне вчення про демократію

Поняття та ознаки демократії. Функції та принципи демократії. Форми та інститути демократії. Демократія та самоврядування. Демократія як загальнолюдська цінність. Демократія та права соціальних меншин.

ТЕМА № 27. Правовий статус особи

Поняття прав і свобод людини і громадянина. Класифікація прав і свобод людини і громадянина та їх види. Універсалізм прав і свобод. Поняття правового статусу людини і громадянина. Структура статусу людини і громадянина. Види статусу людини і громадянина. Принципи правового статусу людини і громадянина. Форми порушень прав і свобод людини і громадянина. Гарантії прав і свобод людини і громадянина. Види гарантій прав і свобод людини і громадянина та їх характеристика. Міжнародний захист людини і громадянина. Формується здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

7. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	с.	лаб	інд	с.р.		лк	с.	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теорія держави												
Тема 1. Вступ до загальнотеоретичної юриспруденції. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна	9	2	2			5	7	2				5
Тема 2. Методологія теорії держави і права	9	2	2			5	5					5
Тема 3. Співвідношення суспільства, держави і права	9	2	2			5	5					5
Тема 4. Виникнення держави. Влада та держава	9	2	2			5	7		2			5
Тема 5. Поняття, сутність і ознаки держави. Типологія держав	9	2	2			5	7	2				5
Тема 6. Функції держави. Механізм держави	7	2	2			3	6					6
Тема 7. Форми держави. Сучасні концепції держави	8	2	2			4	9		2			7
Разом за змістовим модулем 1	60	14	14			32	46	4	4			38
Змістовий модуль 2. Теорія права												
Тема 8. <i>Введення в загальну теорію права. Основні підходи до розкриття сутності права</i>	10	2	2			6	12	2				10
Тема 9. <i>Поняття і ознаки права, його принципи і функції. Право в системі нормативного регулювання суспільних відносин. Правореалізація</i>	10	2	2			6	10					10
Тема 10. <i>Норма права. Система права та система законодавства</i>	10	2	2			6	10					10
Тема 11. <i>Форми (джерела) права. Правотворчість</i>	10	2	2			6	10					10
Тема 12. <i>Правові відносини</i>	10	2	2			6	10					10
Тема 13. <i>Поведінка особи у правовій сфері. Юридична відповідальність</i>	10	2	2			6	12		2			10

Тема 14. <i>Правосвідомість і правова культура. Законність і правопорядок</i>	10	2	2			6	10					10	
Тема 15. <i>Загальне вчення про демократію. Правовий статус особи</i>	10	2	2			6	10					10	
Разом за змістовим модулем 2	80	16	16			48	84	2	2			80	
ІНДЗ	10				10		20					20	
Усього годин	150	30	30		10	80	150	6	6			20	118

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№ з/п	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна	<i>семінарські</i>	Поняття та система юриспруденції. Юриспруденція як система юридичних дисциплін. Основні групи юридичних дисциплін. Роль навчального курсу теорії держави і права у підготовці юриста. Система навчального курсу теорії держави і права.
2	Методологія теорії держави і права	<i>семінарські</i>	Предмет загальної теорії держави і права. Система юридичних наук. Вивчення специфічних закономірностей держави і права як основне завдання загальної теорії держави і права. Вплив загальних законів розвитку суспільства на державу і право. Функції науки загальної теорії держави і права. Її місце і роль у системі юридичних наук. Сутність, зміст і призначення функцій загальної теорії держави і права. Місце, роль теорії держави і права в системі юридичних наук.
3	Співвідношення суспільства, держави і права	<i>семінарські</i>	Поняття людини, особистості і громадянина. «Людина» і біосоціальна природа індивіда. «Особистість» і вираження соціальних початків індивіда. «Громадянин», «громадянство» і правовий зв'язок особи з державою. Юридичні поняття свобод, обов'язків і відповідальності. Права, свободи, обов'язки і відповідальність особистості і держави. Класифікація прав і

			свобод людини і громадянина.
4	Виникнення держави. Влада та держава	<i>семінарські</i>	Виникнення держави. Причини й умови розпаду родового ладу. Форми утворення держави. Найдавніші історичні типи держав і їхній перехідний характер. Відображення процесу походження держави в різноманітних вченнях та теоріях.
5	Поняття, сутність і ознаки держави. Типологія держав	<i>семінарські</i>	Сутність держави. Основні ознаки держави. Державний суверенітет. Державний апарат. Загальне визначення поняття держави. Основні теорії походження держави.
6	Функції держави. Механізм держави	<i>семінарські</i>	Поняття функцій держави. Види функцій держави. Критерії класифікації функцій держави. Соціальне значення державної діяльності. Основні і неосновні (додаткові) функції. Сфери діяльності держави. Внутрішні і зовнішні функції. Дія державних функцій у часі. Постійні і тимчасові функції. Форми та методи реалізації функцій держави.
7	Форми держави. Сучасні концепції держави	<i>семінарські</i>	Форма держави в широкому і вузькому змістах. Форма держави і державний устрій. Єдність елементів форми держави. Форма державного правління. Монархія і республіка. Форма державного устрою. Простий і складний державний устрій. Поняття державного режиму. Державний режим і політичний режим. Демократичні і

			недемократичні державно-політичні режими. Особливості державно-політичного режиму в Україні. Правова, демократична, соціальна, світська держава.
8	Основні підходи до розкриття сутності права	<i>семінарські</i>	Багатоманітність підходів до розуміння сутності та соціальної природи права. Поняття та характерні ознаки права. Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право. Походження права. Загальні закономірності виникнення права. Етнокультурний зміст права. Соціальна цінність права. Сучасні концепції праворозуміння.
9	Поняття і ознаки права, його принципи і функції. Право в системі нормативного регулювання суспільних відносин. Правореалізація	<i>семінарські</i>	Поняття, ознаки права. Принципи права та їх характеристика. Функції права: поняття та система. Види функцій права та їх характеристика. Форми реалізації функцій права. Поняття регулятора суспільних відносин. Нормативні і ненормативні регулятори. Соціальні норми: поняття та основні ознаки. Види соціальних норм. Функції соціальних норм: поняття та види.
10	Норма права. Система права та система законодавства	<i>семінарські</i>	Поняття норми права. Характерні ознаки норм права, що відрізняють їх від інших видів соціальних норм. Структура норми права. Характеристика структурних елементів норми права: диспозиції, гіпотези, санкції. Види диспозицій, гіпотез, санкцій правових норм.

			Класифікація правових норм та їх види. Способи викладення правових норм у нормативно-правових актів. Правова норма та нормативно-правовий припис.
11	Форми (джерела) права. Правотворчість	<i>семінарські</i>	Поняття та ознаки джерела права. Класифікація джерел права та їх види. Нормативно-правові акти та їх характеристика. Закони та підзаконні акти. Дія нормативно-правових актів в часі, просторі та по колу осіб.
12	Правові відносини	<i>семінарські</i>	Поняття правовідносин. Правовідносини як особлива форма соціальних відносин. Ознаки правовідносин. Структура правовідносин. Характеристика структурних елементів правовідносин. Суб'єкти правовідносин та їх юридичні властивості. Об'єкти правовідносин. Зміст правовідносин. Суб'єктивні юридичні права та юридичні обов'язки. Класифікація правовідносин та їх види. Юридичні факти: поняття і класифікація. Складні юридичні факти та фактичний склад.
13	Поведінка особи у правовій сфері. Юридична відповідальність	<i>семінарські</i>	Поняття та ознаки правової поведінки. Види правової поведінки. Поняття правомірної поведінки та її соціальна природа. Структура правомірної поведінки та характеристика структурних елементів. Класифікація правомірної поведінки та її види. Поняття та ознаки правопорушення. Причини протиправної поведінки.

			<p>Юридичний склад правопорушення. Характеристика елементів складу правопорушення. Види правопорушень та їх загальна характеристика. Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Принципи і функції юридичної відповідальності. Класифікація юридичної відповідальності та її види. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.</p>
14	Правосвідомість і правова культура. Законність і правопорядок	<i>семінарські</i>	<p>Поняття і структура правосвідомості. Роль правосвідомості та її взаємозв'язок з іншими формами громадської свідомості. Структура правосвідомості та її елементи. Види правосвідомості та їх характеристика. Правова культура: поняття і загальна характеристика. Функції правової культури. Види правової культури.</p>
15	Загальне вчення про демократію. Правовий статус особи	<i>семінарські</i>	<p>Поняття та ознаки демократії. Функції та принципи демократії. Форми та інститути демократії. Демократія як загальнолюдська цінність. Поняття прав і свобод людини і громадянина. Класифікація прав і свобод людини і громадянина та їх види. Поняття правового статусу людини і громадянина. Види статусу людини і громадянина. Принципи правового статусу людини і громадянина. Форми</p>

			порушень прав і свобод людини і громадянина. Гарантії прав і свобод людини і громадянина.
--	--	--	---

9. Форми та методи контролю

Метод навчання – взаємопов’язана діяльність викладача та аспіранта, спрямована на засвоєння аспірантами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток. Метод навчання є способом керівництва пізнавальною діяльністю аспірантів, що має виконувати три функції: навчальну, виховну та наукову.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Аспіранти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в «готовому» вигляді. Аспіранти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність аспірантів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність аспірантів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв’язку з інформаційно-рецептивним методом (який передуює репродуктивному).

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Аспіранти стають свідками й співучасниками наукового пошуку, не тільки сприймають, усвідомлюють і запам’ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки науково-педагогічного працівника.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється педагогом або самими аспірантами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп’ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквиумах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу. Аспіранти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри,

виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання). У цьому методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження.

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції. Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

Метод моделювання. Моделювання педагогічних ситуацій – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом викладача, тобто штучно.

Метод дистанційного навчання. Підготовка презентацій, самостійне опрацювання відеолекцій, виконання тестових завдань.

Екзамен – як засіб визначення рівня змісту узагальнених знань студентів за весь період навчання з дисципліни, вміння застосовувати їх у тій чи іншій сфері практичній діяльності.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Поточна аудиторна та самостійна робота								Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					Екзамен	$100+100+100 = 100$ 3
100			100					100	
T1-2	T3-4	T5-7	T7	T8-9	T10	T11-12	T13-15	T1-15	
100			100					100	

Критерієм успішного підсумкового оцінювання навчання студента є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом засвоєння навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних показників, котрі у формалізованому вигляді знаходять відображення в числовій (рейтинговій) шкалі ЄКТС. Таких порогових рівнів три:

1. Підсумкова оцінка з першого модулю (O_{M1}), яка складається з поточної оцінки за 6 семінарських занять ($7 \times 10 = 70$ балів) та модульну контрольну роботу у вигляді тестового завдання (30 балів), тобто $O_{M1} = O_{сем} + O_{мкр1} = 70 + 30 = 100$.

2. Підсумкова оцінка з другого модулю (O_{M2}), яка складається з поточної оцінки за 8 семінарських занять ($8 \times 7,5 = 60$ балів) та модульну контрольну роботу у вигляді тестового завдання (40 балів), тобто $O_{M2} = O_{сем} + O_{мкр2} = 60 + 40 = 100$.

3. Підсумкова оцінка за екзамен: $O_E = (1_{\text{п}} + 2_{\text{п}} + 3_{\text{п}}) \times 4 = (5 + 10 + 15) \times 4 = 100$

Загальна підсумкова оцінка за семестр, визначається за формулою:
 $O_{\text{заг. підс}} = O_{M1} + O_{M2} + O_E / 3$

11. Політика курсу

Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю; посилення в письмових роботах на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок або тверджень; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності і джерела інформації. Відсутність посилення на використанні джерела, фабрикування джерел або списування є неприпустимим. Виявлення ознак академічної недоброчесності в будь-якій письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем. Докладно види порушень академічної доброчесності та види академічної відповідальності зазначені в Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Запорізька політехніка» від 29.06.2021 р. https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N253_vid_29.06.21.pdf.

Політика щодо відвідування аудиторних занять (особиста присутність здобувача вищої освіти):

Студентам рекомендується відвідувати заняття, оскільки на них викладається теоретичний матеріал та розвиваються навички, необхідні для виконання семестрового індивідуального завдання. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за активність студента, а також виконання завдань, які здатні сформувати загальні та фахові компетентності. Самостійну роботу студент може виконати у системі дистанційного навчання (<https://moodle.zp.edu.ua/>) з подальшим захистом. За об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, стажування, мобільність, індивідуальний графік, інше) аудиторні види занять та завдань також можуть бути трансформовані в систему дистанційного навчання (сервіс moodle).

Політика щодо дедлайнів.

Студент зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) студент має право на складання контролів відповідно індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни.

Політика щодо оскарження результатів контрольних заходів:

Здобувачі вищої освіти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто. Здобувачі вищої освіти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються.

Політика щодо дотримання прав та обов'язків студентів.

Права і обов'язки студентів відображено у Положенні про організацію освітнього процесу в НУ «Запорізька політехніка» затвердженому наказом ректора No 507 від 10.12.2021 р. (https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N507_vid_10.12.21.pdf).

Політика щодо конфіденційності та захисту персональних даних.

Обмін персональними даними між викладачем і здобувачем вищої освіти в межах вивчення дисципліни, їх використання відбувається на основі закону України «Про захист персональних даних» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>). Стаття 10, п. 3.

12. Методичне та інформаційне забезпечення

1. Силабус навчальної дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 10 с.

2. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 180 с.

3. Програма з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 21 с.

4. Робоча програма з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 20 с.

5. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» усіх форм навчання / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 60 с.

6. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» усіх форм навчання / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 55 с.

7. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» заочної форми навчання / Укл. Г. О. Саміло. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 34 с.

13. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

1. Бобровник С. В. Загальна теорія права. Нормативний курс. – К. : Юрінком-Інтер, 2023. – 596 с.

2. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваїте, 2015. – 392 с.

3. Кельман М. С., Стратонов В. М. Теорія держави і права. Підручник. – Київ: Гельветика, 2020. – 724 с.

4. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. – Київ: Юрінком Інтер, 2023. – 584 с.

5. Машков А. Д. Теорія держави і права. Підручник. – Київ: Алерта, 2024. – 452 с.

6. Петришин О. В. Теорія держави і права. Підручник. – Київ: Право, 2021. – 568 с.

7. Саміло Г. О. Теорія держави і права: Навчальний посібник. – Запоріжжя:Просвіта, 2010. – 348 с.
8. Саміло Г. О. Актуальні проблеми теорії права: Навчальний посібник. – Запоріжжя: Просвіта, 2014. – 216 с.
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Алерта, 2021. – 528 с.
10. Теорія держави і права : навч. посіб. / [С. К. Бостан та ін.]. – К. : Академія, 2013. – 346 с.
11. Теорія держави і права. Практикум. Тести. – К. : Юрінком-Інтер, 2022. – 584 с.
12. Теорія держави і права в тестових завданнях : навч. посіб. / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ ; [уклад.: Наливайко Л. Р. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Наливайко Л. Р. - Дніпропетровськ : Середняк Т. – К., 2014. – 357 с.
13. Тополевський Р. Б. Теорія держави і права: навчальний посібник / Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. – Львів : ЛьвДУВС, 2020. – 268 с.

14. Рекомендовані інформаційні джерела

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України // <http://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України
<http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України // <http://www.mon.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського // <http://www.nbuv.gov.ua/>